Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0001-3

S. 6 292

In primo noctur. an. De ce
lo velut radius deſcendens ſacer
ſpūs eliſabeth intrauit mox bn̄
dictā virginem ſanctitatis ꝓpagi
nem ꝓphetice clamauit alle. ps.
de virginibus. An. Inter tur
mas femineas et ſanctarū excu
bias maria collaudat ꝓpter fruc
tum qui querit quo iure mundꝰ
emitur ad vitam et ſaluatur alle.
An. Notat hanc matrē nomine
domini primo famine eliſabeth
vi ſupna quod fuit clauſum alijs
in velatis miſterijs noticia in et
na alle. Salutatio. Le. i.

e Xquiſita mūdo gau
dia hodierne feſtiui
tatis nouitas multis
occultata retro ſeculis matrū
ſcʒ pia humilis et officioſa ſa
lutatōis viſitatio euangelice
veritatis auctoritate dudum
firmata inſtitutis ſalutaribꝰ
renouauit. Poſt allocutionē
ſiquidē et viſionē angeli bea
ta dei genitrix veteris cogna
te domū cū feſtinatōne mon
tana ſubiēs humilit intrauit.
Et eliſabeth quā pcurſorē do
mini paritura nouerat ꝯgra
tulando de domo cognate et
ſeni miniſtratura iuuēcula vi
ſitat et ſalutat. Audiuit enim
maria ab āgelo ſterilis cōcep

tum famine. letāter igit ad ſa
lutādu[illegible] virgo [illegible]
tana abijt portā[illegible] in vtero [illegible]
lium dei regē glorie maieſta
tis. R. Surgens maria grau[illegible]
da migrauit p montana in ciui
tatem iudee. Intrauit domu[illegible]
ꝓpere zacharie cū ope ſalutis c[illegible]
ſobrie. V. Vt audiuit eliſabet[illegible]
ſalutes mox de nazareth excla
mat miratiue.. Intra. Le. i[illegible]

v Enit ꝓpinqua ad p[illegible]
mam. iunior ad ſen
iorem. rex ad militem
ſupior ad inferiorem. Mar[illegible]
ad eliſabeth. criſtus ad ioh[illegible]
nem. ut virtus debiliū a for[illegible]
oribus robo[illegible]. Occurrit el[illegible]
ſabeth etiam antique ſteril[illegible]
tatis carens opprobrijs. ami[illegible]
cum ſponſi. ſolis aurorā. ſe[illegible]
uum dn̄i. iudicis p̄conem. v[illegible]
cem verbi. ꝓphetā altiſſimi f[illegible]
liciſſimo ventre deportat. [illegible]
ꝙ digna et felix ſanctaꝝ occu[illegible]
ſus femiarū. O ꝙ beatiſſim[illegible]
matres beatiſſimoꝝ puuloꝝ
O ſtupenda latis humilita[illegible]
virgo mater ſaluatoris dn̄i m[illegible]
trem viſitat ſerui et pcurſor[illegible]
Salutat prior virgo mar[illegible]
ita fortaſſis inquiēs. Gaud[illegible]
tibi ſemp ſit cognata dilecti[illegible]
ſima. et fortaſſis aliq̄ ſermo[illegible]

Theologie
392
M. v. 79.

Secreta ſacerdotũ magiſtri Henrici de haſſia

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0003-4

Incipiūt ſecreta ſacerdotū Magi
ſtri henrici de Haſſia Que ſibi placēt vł diſplicēt ī miſſa. ⁊c
Per egregiū ſacre theologie ⁊ iuris Canonici doctorē mgr̄m
Michaelē Lochmeyer correcta et ī hanc formā redacta.

SAcerdotes plures circa officiū miſſe alit̄ ꝓcederēt
⁊ ſi alit̄ docuiſſent. ideo nō eſt eis imputandū qꝛ
a ſuis manualibꝰ minime didicerūt. Vñ ꝑ ordinē
ſcribā quoſdam modos q̄s vidi mihi diſplicētes
nolēs ex h̄ dicere ꝙ meꝰ modꝰ ſit melior p̄ ceteris. ſed vt dua
bꝰ vijs. hac que magis placet lector huiꝰ cartule ḡdiat̄. ha
bent illi eñ ex īſtructione manualiū. ceteri vo qđ laudabilibꝰ
eſt ex vera ratione.

Solēt q̄dā dicta cōfeſſione añ altaria genua flectere dicen
do collectā ꝓ pctīs. et merito in aſpectu huiſmodi ꝓ īcitā
da deuotiōe circūſtantiū genuū flexiōes faciūt. qui añq̄ȝ alta
re accedūt nullas vł paucas ꝓ incitamēto ꝓpꝛie deuotiōis fe
cerūt. ſicq̄ȝ ꝙ ꝓpꝛie vtilitati ſubripiūt aliorꝝ edificatiōi trade
re cōſueuerūt. vñ ḡ faciūt ſed forte melius facerēt ſi ſe ⁊ alios
ad deuotionē p̄pararēt. Sed diceres. Tp̄us nō vacat. ⁊ ſi va
caret orare tedet. Verū ē q̄ñq̄ȝ nō vacat lōgū. vacabat antē
correptū. Neſcis q̄ itā v̄tutē quinq̄ȝ verba publicani habu
erūt ſcȝ. Deus ꝓpiciꝰ eſto mihi peccatori. Itē ſi tedio occupa
ris nō ideo ante acceſſuȝ altaris p̄termittas. qꝛ ſepe tedioſis
labijs cogitatiōibꝰ diſſipatis affectibꝰ īſtigatis īcipit quod
multiplici deuotiōe terminat̄. Sicut eñ ex motu corpꝰ īcaleſ
cit ſic exercitatꝰ ſpūs deuotionibus inardeſcit.

Tuam crucem adoramus.

Si accedētes ad altare crucē digito fctā oſculāt̄ ⁊ bona ē
hec oſtēſio cuiꝰ ſigni oſculati ab hac hora recordāt̄. Nā ⁊
ſi h̄ faciūt tūc ī oībꝰ ſubſequētibꝰ actibꝰ diſciplīatiores erūt.

Qua hora calix ſit preparandus.

Nō ē nimiū ſolicitādū verūtamē illud eſt fatēdū ꝙ qui pate
nā ante p̄parationē ſup ip̄m calicē ponūt aliq̄ñ negligentiā
incurrūt. vicȝ ꝓcedētes anteq̄ȝ īfundūt. qꝛ calicē preparatū
credūt quē vacuū inueniūt. Circa qđ bona eſt cautela vt añ

p̄parationem ad latus calicis ponatur patena.ꝛc.

Vt non retroſpiciat ſacerdos.

Conſueuerũt nonnulli multociẽs infra miſſam retroſpicere et niſi magna eſſet neceſſitas non puto faciendum vt vertãt occiput altari vbi tota intẽtio ſua debeat verſari.

Q ſacerdos non cõfabulet alijs in miſſa ſine neceſſitate.

Nonnulli etiã pſonis offerẽtibꝰ cõfabulãtur ſine neceſſitate quod etiã reputo illicitũ.qa nõdũ ſermonẽ finierũt quẽ dño dñoꝝ īceperũt. Rogo te qd loq̄ris cũ laſciuis ꝛ pollutis. cui ē ſmo ad deũ ſerioſus.nõ ppẽdes dominãtis ſeriũ quẽ ſi puro corde in hoſtiã futurã crederes pculdubio aduẽtũ eiꝰ ſerioſa facie expectares. An credũt tales q tpus deficiet qbꝰ ſp ē dici plixitas. vt labia ſua in v̄bis exercitẽt pudibũdis. Obſecro ſi nõ times deũ oĩa ſpeculãtẽ ſaltẽ ab hoſte circũſtãte ribaldo geſtus tuus p ſingula deridẽtẽ time. Si nõ ē deuotũ cor ſit tamẽ deuota cõuerſatio. quia nõ eſt magnũ q te occidas qui per cõfeſſionẽ altera die reſurgere ſperas. quod tñ diſputabile eſt. ſed maximũ eſt occidere circumſtãtes nõ eñ ille venerunt vt mortẽ quã malo exẽplo infers quererent. ſed vt vitam quam conficis inuenirent.ꝛc.

Ad hec quorundã reſponſio non

ē praua vel bona. Nã dicũt nolo ſimulare velut phariſeus. Ad hoc dupliciť reſpõdeo. Primo q melior ē ſimulatio edificãs q̄ꝫ publicatio deuaſtãs. Cadit phariſeꝰ celata iniquitate Edificat populꝰ viſa pietate. Publicanꝰ v̄o ſeip̄m perimit. ī ſup mores alioꝝ corrũpit ſeip̄o penitet p pluribꝰ phariſeus luat publicanꝰ reſurgat vnꝰ. cicꝰ. qꝛ vnꝰ erigit multos. Dicũt forte cecidit in tẽplo phariſeꝰ. iuſtificacꝰ ē publicanus. Audi q̄ꝫ lõge ſibi diſtãt publicanus ſacerdos et laycꝰ publicanꝰ. Ex pctõ layci pauci cadũt q̄lis forte erat ille quẽ euangeliũ cõmemorat. Sed ex diſſolutiõe ſacerdotũ plures ſcãdaliſati ſunt dũ normã viuẽdi ī illis q̄rũt. qbꝰ dictũ ē. Vos eſtis lux mũdi ꝛ dũ in illis laſciuum opus īueniũt mox occaſionē

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0006-1

peccādi accipiūt. Itaqꝫ ſubiūgūt. multa nobis dicūt ꝫ nulla faciūt q̄re ſi ea q̄ laudāt in ſcripturis cernerēt, vtiqꝫ diſciplīa tiores eſſent. ⁊ ſi talia q̄ttidie cogitātes facere nō formidāt ꝑ ꝗuā regulā tu illoꝝ doctrinā imitaris. Aliē reſpōdeo ꝙ nō ē ſimulatio q̄ bonū īſtruit. ſed hoc potius ſeducere ītēdit. ami coꝝ eñ dei ē ab ītimis ad exteriora geſtꝰ deducere. pctōꝝ vo ab exterioribꝰ īcipere. ⁊ poſtea īteriora cordis trāſmeare. Si ergo ī exteriori ꝯuerſatiōe ſctā īcipere volueris rariſſime ad ītrinſecū theſaurū cordis ĝdieris. Cū eñ hō mēbra exterio ra ad cultū diuinū exhibet. mox ſurgit noua deuotio quā pꝰ nō nouit nūqꝫ accidioſa mēbra ad ſanctā oſtēſionē ſtimula ret. Ceſſat vt puto īmultis mētibꝰ exercitiū vbi non prius in exterioribus exhibitionibus eſt coruſitatum. ⁊c̄

Conſuetudines que fiunt in multis eccleſijs poſt ſimbolum.

¶ Conſuetū eſt in multis eccleſijs vt īfra miſſam poſt ſym bolū ſermocionat. Idcirco a ſacerdotibꝰ q̄buſdā tūc miſſaꝫ illam celebrātibꝰ vidi cōſuetudinē vt de altari ad ſacriſtā vl̄ ad dotē trāſierūt qđ forte rephēſibile ē. vt niſi fieret cauſa no tabilis neceſſitatis vicꝫ ꝙ cōfiteret vl̄ horas cōpleret vel cō feſſionem alijs abſentibus audiret vel nature ſubſidiū que reret vel aliam legittimam cauſam haberet.

Aliqui habēt occaſionē vt tpe brumali ſe calefaciūt. nō eſt il la cauſa ſufficiēs. qꝛ hoc tēpus bene expectāt veſtiti duplici bus qđ nudatus ſuffert ante fores eccleſie mendicus.

¶ Multi dicētes. Dñs vobiſcū v̄tētes ſe ad populū nō expe ctāt v̄ſi donec cōpleāt v̄ba hij forte verecūdāt q̄ faciūt ħ non laudo. qꝛ q̄ vult alios ſalutare nō dꝫ auertere faciē. donec ſa lutatiōis cōpleuit ſermonē. vt ſi vulgꝰ reſpicit ſibi ī faciē reſpi ciat ip̄e ītrinſecꝰ ſaluatorē. laſciuis īſpiciētis populi ocl̄is. in ſpecti ſacerdotes viſus ſit pudicꝰ nō ſpargat ī ħ loco viſuꝫ ad ſpectacula q̄ vtiqꝫ neſcit r̄dire ad cordis ſine macula deuotiōē

Vt manꝰ cōplicēt lecto euāgelio.

¶ Cum legitur euangeliū dñi deuote manus modice extenſe debent conplicari. Idem ſacerdos faciat dyaconū peragere quando eum legentem habeat.

Suſcipe ſancta trinitas.

¶ In hac parte q̄dā alte vltra caput ſolēt calicē eleuare q̄d
a magis ſapiētib⁹ ideo vitat̄ ne ydolatriā cōmittāt. Cū enim
ſimplices retroſtātes tā reuerēter in altū leuatū calicē reſpi-
ciūt mox īcitati nō adorādū adorabūt. ſufficit in ea opiniōe
vt leuet̄ in altitudinē oculoꝝ celebrātis. Depoſita hoſtia qui
dā ſolent eam ſigno crucis cōſignare. ſed eaꝫ ſignandā non
eſtimo niſi velut in ſacro canone inuenio.

In lectione ſecretorum.

¶ Manus deuotiſſime circa pect⁹ applicēt̄ vt a corda exire vi-
deāt̄ q̄cquid hiis ſacratis v̄bis ſupplicat̄. Inſup̄ poſt lectio-
nē ſecretoꝝ añ īcrepationē p̄fatiōis locād⁹ ē liber talit̄ vt nō
ſit neceſſariū ab hoc tempore vſqꝫ ad cōmunionē alit̄ locari.
¶ Plerūqꝫ videt̄ vt in cātu p̄fationis p̄ſbiteri pluſq̄ꝫ in aliis
locis cōfundūt̄ q̄d nimis alte īcipiūt. Et aſtut⁹ ē diabolus q̄
forte eos deuote gloriari in hoc tp̄e tēpt at. vt in voce ⁊ deuo-
tiōe cōfundat. Nā dū ſe in voce cōfuſos cernūt deuotōeꝫ ī offi-
tio canonis habere nō pñt. Incipiat igit̄ vt pñt p̄ficere cogi-
tatiōes. Iuxta illud. Nō clamor. ſed amor cātat ī aure dei.
¶ Poſt ſanct⁹ et lectionē digitoꝝ vtile ē vt tp̄e brumali ma-
n⁹ officiātes bñ calefaciāt. vt ſacramētū ſine negligētia tra-
ctare valeāt. Quibuſdā autē ſuggeſſit aliq̄n ſathanas vt ad
laudē dei ⁊ remiſſionem ſuoꝝ criminū hoc modicū tp̄s nō ca-
lefaciēdo man⁹ frig⁹ ſuſtinerēt. ⁊ dū acquieſcerēt ſuggeſtioni
volētes ſic pati gelu vt augerēt penitētiā īcurrūt negligētiā
vt nec poſſint ſignare nec hoſtiā manib⁹ vt aſſolēt tractare
ſic ḡ q̄ penitere voluerīt ſcādalū circūſtātib⁹ fecerūt ⁊ muta-
ta ē penitētia in pctm̄. B ergo voluit ars diabolica q̄ duxit ſa-
cerdotē nō calefacere man⁹ vt ſcꝫ ſtaret frigore cōfuſus ⁊ ſta-
ret ſcādaliſat⁹ Qui ḡ tp̄e oportuno carbones ſernit mox com-
pulſus frigore in oportune circa eleuationē ignē poſtul auit.

Te igitur clementiſſime pater.

¶ Vbi q̄dā ſolēt caput q̄ſi ſup̄ altare ponere īclinando. q̄d
nō ſolū reputo ſup̄fluū. immo dico q̄ ē incautū. Sit illis ergo
uno ſ eſta mēbroꝝ inclinatio. ⁊ maxīa mētis hūiliatio. Et eun-
dē modū tenēt aliq̄ circa hūc paſſuꝫ. Nāc igit̄ oblationē. Di

co ergo q̄ nunq̄ꝫ ē caput ſupponēdū altari. niſi cōtingato ſcolari. vt ibi. Ex hac altaris participatione.

¶ Quid aūt dicēdū ē de nimiū feſtinātib⁹ vel tardātib⁹ in canone. Hāc queſtionē diſcutit ꝓuerbiū. Mod⁹ ē pulcerrima virt⁹. Puto tñ q̄ hoc magis vſus doceat q̄ꝫ volūtas. qꝛ qdā volūt eē hodie feſtinātes cras tardiores. ⁊ dū volūt habere vere modū nequeūt. Quid ergo corrigim⁹ ī hoīe qui ad tantū ꝑduxit habitū vt nequeat oppoſitū exercere. Eſtimo ſi qſ te veliloquū vl' motiloquū ſubito fieri iuberet. v̄ba tua poti⁹ cōfunderet q̄ꝫ ornaret. ſilr̄ qꝫ motiloq̄ accideret. Eaten⁹ ſermonis velocitatē plurib⁹ natura cōplātauit. quibuſdā cōſuetudo maritauit. ſi male cōſueviſti poteris alterari licꝫ difficulē. ſi nature q̄litas mediāte exercitio licꝫ difficile trāſmutat̄. Vñ phūs dixiſſe ſcribit̄ ſcd̄o phiſicoꝝ. Cōſuetudo alterat naturā. Si veliloqu⁹ cū attētiōe ꝓfert v̄ba canonis. non ē dign⁹ nota rep̄hēſionis. vidi tardos in canone circūſtātiū aīos ī ꝯmotionē ꝓuocare. Sed h̄ nō terreat vt ideo veloci⁹ legat. qꝛ nō reſpōdebit ꝑ circūſtātis cōmotiōe. ſed ꝑ ſuoꝝ v̄boꝝ forte corruptiōe tenet̄ p̄ſbiter vt in officio īcepto ꝓcedat ſed nō vt veloci⁹ legat. ne circūſtātes tedioſos cōmoueat q̄re eleuationē expectat Miſſūꝫ ē pro ſacerdote vt celebret ſed qſ miſit ꝑ accidioſo layco vt attēdat. Tēpus longū credit duꝫ miſſaꝫ audit. qd̄ eſſet breuiſſimū dū ſtādo occuparet forum. Hūc qꝫ tedet chori ſed nō fori. et exq̄ tāta vehementia officio obeſſe q̄rit q̄re eccleſiā apertā nō cōſiderat. retinet illū ne exeat timor populi q̄re nō poti⁹ amor dñi q̄a nunq̄ꝫ reuerſus ē ad cor vt diſceret qd̄ amat. ⁊ qd̄ ſi ſciret vtiqꝫ ſine tedio expectaret. Procedite ḡ pῡ ſacerdotes dei velut vos doceat cōſciētia. nō curātes quid loquāt̄ inimici clericoꝝ. Nā et ſi oībus placere conabimini nouiſſime placuiſſe nulli. Quid prodeſt mūdo fallēti placere et deo ſapiēti diſplicere. Si quis p̄miū vtriuſqꝫ ſcꝫ dei ⁊ mūdi ſerioſa circuitu pēſaret vtiqꝫ malis diſplicere nullatenus formidaret.

Qualit̄ ſigna crucis fieri debeāt

¶ Signāt q̄dā manu ītegra neſciētes miſterium qd̄ iudex .i. prudētia. et medi⁹ .i. iuſticia in hoc tp̄e cōſignabūt. Habeat eñ ſacerdos ī h̄ loco prudētiā malū occurrēs vitādi. ⁊ bonū exigēs iuſte operādi. Vel hῡ duo digni ignant vt ſacerdos

ſacramētū quod tractat vel tracturus eſt ꝓdeſt ad vtrꝰ ſuſcꝫ homīs ſalutē. Vel hoc ſignāt duo digiti ꝙ cōfiteat̄ ſacerdos in fide ibi eē duplicē naturā in ſacramēto ſcʒ deitatis ⁊ huma-nitatis vľ ideo qꝛ ſacramētū ſub duplici ſpecie cōſecrat̄. q̄re duobꝰ digitis cōſignat̄. ⁊ q̄ neſciūt miſteriū cōeʒ imitēt̄ modū vicʒ vt duobꝰ digitis cōſignēt. paucos em̄ ītelligētes vidi ma-nu integra cōſignare. ⁊c̄. Quidā ſignādo breues vt ſic loquar cruces faciūt. ita etiā vt nō poſſint videri ſi crucis ſint figure in circuli mouēt em̄ digitos vt brachiū vix moueri videatur Hoc aūt nō laudo qꝛ qua ītētione hoc faciūt ignoro. vellem tn̄ vt crucis figurā facere nō erubeſcerēt digitis. Cuiꝰ figure pōdꝰ in dorſo cernūt ſaluatoris. qđ et illis dicendum eſt qui ita ſignāt quaſi manu plauderent.

¶ Quidā etiā lōga ſigna faciūt hec q̄ꝫuis ſint bona vt mani-feſta. nō tn̄ ſūt ſecura. qꝛ ꝑ brachij extēſionē dependēs albe ma-nica facilit̄ pararet calicis euerſionē. Sufficit ĝ vt ſigna īclu-dāt vtriuſqꝫ ſpeciei ſacramētū. Velocia ſigna fieri qdā repu-tāt ſubtilitatē. ego aūt eſtīo animi leuitatē Q̄uāuis em̄ certa v̉ba ſint circa ſignoꝝ ꝓtractiōʒ. tn̄ v̉ba ſunt moderāda. Ver-bi grā hec dona. hec mūera. hec ſctā ſacrificia illibata. vt ītu-eri poſſit mēs ītēta q̄ ſit v̉boꝝ efficatia. Sʒ diceres forte con-ſuetꝰ ſum ſignare velocit̄. idcirco directiōis velocitatē pꝰ dix-iſti nō poſſuʒ vitare. R̄ndeo nō ē ſil̄e. qꝛ poteris ꝑcipere ma-nu ſignantē. ſʒ nō tā comodoſe poteris ꝑcipere ore loquēti q̄ꝫ-uis neſciat manu circūducere agitātē moroſiꝰ ad libitū. Sʒ ſi angariāt̄ moroſe loquētes ad feſtinādū agant vt quiſqꝫ ve-lox ē. Verba ꝓrogēt vt vterqꝫ fabricet ſermonē ꝑfectum.

Fiat dilectiſſimi filij tui.

¶ Ibi plures cōpoſitas manus tā diu ⁊ cū notabili mora vl-tra caput tenēt. vt credāt̄ ab iſtis de lōge ſtātibꝰ eleuare. Nā viſuʒ ē poſt tale ſignū hoīes recedere / acꝫ corpꝰ diuinū eſſet eleuatū. Et de hac cauſa forte bonū eſſet vt nunqꝫ in aliq ſig-no manꝰ extēderēt vltra caput p̄ter ī ſacri corꝑis eleuatione.

Qui pridie.

¶ Ibi quidā oblatā accepturi reuerētiā īclinationis cū ma-nuū cōpoſitiōeʒ faciūt. qđ nō ē faciēdū niſi cōfecto ſacramēto q̄tiens em̄ poſt eleuationē tollet̄ tociēs reuerēter inclinetur.

Accepit panez in ſanctas ac vene rabiles manus ſuas.

Ibi qdā oblatā pollicibꝰ regūt vt tercia velata vix due
ꝑtes videri pn̄t. Et hn̄t cauſaz ſcz vt firmit̄ teneant hoſtiam.
ſed ſi decimā ꝑtē mācipar ēt. ſatis ſecure ⁊ abſq̄ caſu eleuarēt

Hoc eſt enim corpus meum.

Vbi ſolēt qdā os ꝓpe hoſtiā ponere cōſecrādā tāq̄ ſe nō cre
dāt cōficere niſi hoſtia anhelitu affluēt. valde tales errāt vt
illū anhelitū fetidū forte putant ꝯficere qđ eſt miſteriū diui
noꝝ v̄boꝝ de labijs pijſſime iheſu ꝓgreſſoꝝ. dicite ſi v̄tutez
verbis aſcribitis ad qđ ergo anhelitū hoſtie aſpiratis. credo
vt ſaltē in modica capitis inclinatiōe ꝯſecrationē fieri ſuffici
at. Verba ꝯſecrationis ab aliquibus cū lōga īterceptione ſi
lencij ꝓferūt. hij pariter errāt. ꝯſtructibile a ꝯſtructibili diui
dūt Sic ergo ꝯſtructionē indebite ferāt. nec ſub forma ſermo
nis v̄ba fabricāt. Quis me ſane ītelligit ſi nūc dictionē ꝓfero
per horā ſecūdā dicēdo et ſic deinceps. Deus qui oīa intel-
ligit ⁊ illos intelligit. nā et ipſi ꝯficiūt licet ſine diſcretione v̄-
ba ꝯſecrationis. ſine ſilētij īterceptiōe. cū ſumma ītēcione. cū
vno anhelitu indiſtāter ſunt ꝓferēda. ⁊ ſic hic optime recor
daberis ſilitudinē. Diuiſiue ſunt ꝑſone deitatis. qꝛ nō ē pater
filius nec filius ſpūſſanctꝰ. nec econtra. ſed indiuiſa eſt eſſen
tia vnitatis. nēpe ſinglē ꝑſone ſimul ſunt. Sed ī his v̄bis eſt
diuiſio ſuppoſitoꝝ. qa nō ē illud ꝓnomē hoc ly meū nec ly cor
pꝰ. Sed nō ē diuiſio vnitatis ī effectu qꝛ nullū p̄dictoꝝ v̄boꝝ
debet abeſſe ī panis trāſſubſtātiatiōe. licz ſit dubiū vtrū ly h̄
demōſtraret corpus xp̄i. Hoc aūt ad ꝓpoſitū nō ꝑtinet diſpu
tare. Sed vt cōcludā ītētū volo dicere q̄ ſicut nulla dictio ſe
cūdū ſtatuta eccleſie debet abeſſe vt ſacerdos cōficiat. ſic nul-
lū ab alia dictione diuidat. Et dico ſine cauſa. qꝛ aliqn̄ ſacer-
dotes ex cauſa. terrēt hora cōfectiōis. vt vicz. Si lumē cadat
vel ſi aliqs circa altare īſaniat: Et ſi tūc ex t̄rore īterrūpit nō
ideo peccat Nec aſſero īntercipiētes peccare. ſed dico illos ſi-
ne diſcretione ꝓnūciare. Tertio dixi. Quia ſingule ꝑſone ſi-
mul ſunt. Ita recordare q̄ hee dictiones ſunt ſimul ꝓferēde

vno anhelitu.niſi ſicut ē de īterp̄tatione v̄boꝝ cum ex cauſa
occurrit impedimētū tunc ītercipere anhelitū Aliqui in ꝓla
tione v̄boꝝ cū quibꝰ ꝯficiūt cruces ore faciūt et oīm p̄dictoꝝ
puerilioꝛes exiſtūt.qꝛ hoſtiā quā manꝰ bn̄dixit.quid ad hoc
reſtat ꝙ ab oꝛe bn̄dicat.cuius benedictionis nulla penitꝰ ra
tio aſſignat.q̄ ſi aſſignaret tn̄ irrationalis videret.Satis eſt
ad deuotionis et ꝯſecrationis effectū vt v̄bis ſimpliciter et
diſcrete ꝓlatis.ſicut dictū eſt corpus dominicū ꝯſecretur.

Qualiter hoſtia debeat eleuari.

Mirabilioꝛ modꝰ oībꝰ p̄dictis ē ꝙ aliq̄ tres eleuatiōes faci
unt Nā ꝯſecratiōis v̄ba cōpletis hoſtiā ad altitudinē palme
tollūt ⁊ ſuꝑ altare leuatas manꝰ reponūt ⁊ tūc genua flectūt
⁊ iterū hoſtiā ſuꝑ caput tollūt.⁊ ſurgentes a genuflexione ſa
cramētū tercia vice eleuāt.parcat mihi illoꝝ reuerētia.taliter
ludere cū ſacramēto.videt mihi fieri ſine ſapiētia.Cū eīm ſan
cti patres vnā eleuationē ſtatuerūt.cur ergo boni ſecꝰ facien
tes ſcd̄am ⁊ terciā addiderūt Plures in eleuatiōe ſacramētum
ī ſummo diu tenēt hāc pro ſe habētes cauſaꝫ ſcꝫ vt populi ſtā
tes a longe meliꝰ videāt velut vt accurrētes ſacrificiū cenāt.
Nā et ipſimet habēt modū vt ſurſuꝫ girātibꝰ oculis hoſtiā
reſpiciūt.Sic aūt illi cū circūſtātibꝰ ſi ſacramētū oculis fidei
et pure mētis ꝯſciētia intꝰ nō cernūt modicū ꝓderit foris qd̄
viderūt.Subito ergo eleuata hoſtia ſubmittat ſucceſſiue.nō
cū impetu q̄dā ꝯſueuerūt q̄a nō eſt deus altioꝛ ſublimatus.
nec dep̄ſſioꝛ ſub altari collocatꝰ ꝙ ſi remote ſtātes videri de
lectarēt vtiqꝫ ꝓpius ſtarēt.Et ſi ꝓpter mlͭtitudinē accedere nō
poſſunt ſufficit vt eā credāt quē tn̄ nō viderūt.nā tales credē
tes beati erūt velut Thome dictū eſt.Beati q̄ nō viderūt et
crediderūt.Sed nō tacebo de quodā ſacerdote q̄ dū etiā ele
uaret hoſtiā ſurſum diu tenēs aſpicere ſolebat.Accidit vna
dieꝝ qd̄ celebraturꝰ an̄ p̄dicauit et in p̄cedēti tp̄e ꝑ aliquot di
es ieiunꝰ caput debilitauit.Dn̄ aūt more ſolito in eleuatione
ſua erecta facie hoſtiā diutius inſpiceret v̄tiginē ſenſit ī capite
⁊ īcepit vacillare q̄ſi velit cadere Tali ergo percuſſus terrore
ampliꝰ dū officiaret in eleuatiōe ſacramētū nō aſpexit ſurſuꝫ
ſed eūdē deū quē manibꝰ eleuauit h̄ tp̄e ī mēte portauit.No
lo aūt credas me velle dicere ꝙ eleuātē ſurſuꝫ reſpicere ꝓhibi

tū ſit ſed dico ꝙ nō ſit neceſſariū. et velut exēplo ꝑſuaſi qđ eſt
incautū ex natura debiles ſurſuz reſpicere ne ad caſuz īclinēt.
Itē aliq in eleuatōe vertūt hoſtiā hinc inde et forte hanc ha-
bēt opinionē ꝙ illi qui retro altare directe ſtant ſolū videāt.
Et qđ illi q ad latera altaris ſtant niſi ſacramētū v́ſuz eſſet ꝓp
ter acumē ꝛ tenuitatē hoſtie nō viderēt. ſed hoc nō eſt neceſſa
riū. qꝛ in hoc caſu non viſum in qbuſdā hoīb⁹ maiorē gene-
rat fructū. Cui⁹ probationē ex multis accipies. Solēt hoīes
qdā triſtari qū nō viderūt corp⁹ xpī dolēt diē integrū ꝛ pla-
cidioꝛ eſt dn̄o doloꝛ ꝓpter ſe nō vidiſſe q̄ꝫ vidiſſe ꝛ in mēte nō
meminiſſe. Vnde multi ſunt q poſtq̄ꝫ corp⁹ ſctm̄ viderūt ad
tabernā currūt q niſi vidiſſent ī eccleſia ꝑmāſiſſent Preterea
ab aliqb⁹ hoīb⁹ ē cōſuetudo vt ea die q̄ ſacramētū corpis xpī
nō vidēt carnes vitāt. ſi aūt viderūt carnes cōmedūt. Si er-
go tales in caſu dicto corp⁹ dn̄icū nō cernerēt. crapulā vita-
rēt. quod vtiqꝫ ſatis ſalubre eſſet. Preterea qui in vna miſſa
non viderūt aliā expectāt quā forte nō expectarēt. niſi videre
neglexiſſent. ꝓpterea nō poſſe videre ſacrū corp⁹ in eleuatiōe
ad ſuipſi⁹ cognitōez deducit ꝑ talē modū vt ſi homo cogitat
Tu vilis homo nō es dign⁹ vt vidiſſes ſacrū corp⁹ eleuatuꝫ
ꝓpter enoꝛmitatē pctōꝝ tuoꝛū et ſic forte cū dauid. Qui ſe in-
dignū altitudinē celi videre cēſuit. vitā ꝓtin⁹ emēdabit. Sꝫ
nemo me ī hijs q̄ dicta ſunt capiat. Quaſi vellē dicere ꝙ ſa-
crū corp⁹ xpī ſit circūſtātib⁹ occultādū qđ in cōſpectu homi-
nū extat reuerēter eleuatū. hoc eṁ dicere nolo ſed illas v́ſio
nes ꝛ lōgas eleuatiōs ſuꝑfluas reputo nō debere fieri ꝓut rō
capit. Solēt qdā in eleuatiōe vltimos ſex digitos extēdere ne
hoſtia a ꝑte poſt videri poterit. hoc ideo forte bonū eſſet qꝛ
per hūcmodū cōpellūt hoīes aliq ante altare ſtare qui ali-
as retro altare remanerēt. Si aut multitudo erit hoīm vt nō
vniuerſi habeāt locū ante altare poſſunt reflecti digiti vt re-
tro ſtantibus non ſit impedimētū viſionis.

Qualiter hoſtia eleuata dꝫ locari

Hoſtia locāda ē aū calicē circa ſpaciū quatuoꝛ digitoꝝ. q ꝓ
pi⁹ ponūt q ciēs eā ad ſigna eleuaturi ſunt tociēs euerſiōes ca
licis formidēt. Qui aūt r̄mote ad dexterā ꝑtē altaris locare cō
ſueuerūt. forte illi cū caſula vl' maiça tetigerūt l' tāgere timēt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0013-0
DFG

Qualiter ⁊ quomodo calix debet benedici et leuari.

Quidā bn̄dicentes calicē dextera manu. cū ſiniſtra eū in momēto bn̄dictionis tenent totaliter eleuatū ab altari. ſed alij ſolū ſiniſtra manu ꝯtingūt nō eleuātes dū illū dextera bn̄dicūt. Hij duo modi ſunt ambo rōnabiles. Prim⁹ qdē calicē tenēdo in manu bn̄dicit. ideo ſic ꝯficit qa ſic verba ſonāt q̄ſi dn̄s ihūs inſtituēs ſic ī manu tenēs calicē bn̄dixerit. quē modus prim⁹ imitat̄. Scd̄us modus etiā rōnabilis ē ſcꝫ q̄ ꝯtingit calicē ambab⁹ manib⁹ poſt hoc bn̄dicēs ſtatim cū altera manu ab altari penitus eleuādo. hoc fit ꝓpter cautelā ne ꝓpt̄ calicis ḡuitatē vna tenēs manu incurrat negligētiā. qa ī hac hora ſunt aliq̄ timidi ꝙ vix ambab⁹ manib⁹ caute tenent ꝙ extra tp̄us officij digito ſubleuarēt. volūt ergo tales tutius calicē ſtantē benedicere q̄ negligēter damnū īcitare. Necꝫ etiā euāgeliū vt puto determinauit vtrū calix ſteterit vel eleuat⁹ fuerit quē dn̄s bn̄dixit. Eleuāt quidā calicē fere ſicut hoſtiā in altitudinē. ſed hoc puto ſuperſticioſum qa q̄ꝫuis alte tollant nihilominus nō videtur ſacramentum. ſufficit ergo vt ad altitudinem tollatur oculorum.

Suplices te rogam⁹ oīpotēs de⁹

¶ In hac parte quidā facie et complicatis manib⁹ ad dexterā partē altaris inclinātes ſe vertunt ſed magis laudo ꝙ manus ad partem complicētur ex tranſuerſo ꝑ modū crucis.

q̄lit̄ meōria mortuoꝝ fieri debeat.

In memoria mortuoꝝ q̄dā man⁹ an̄ faciē tollūt ſicut ſolēt facere ī memoria viuoꝝ. Credo nō licere ꝓpt̄ p̄ntiā ſacramenti. in cui⁹ aſpectu nō eſt facies officiātis manib⁹ occultanda. Conuenīēti⁹ ergo et reuerēti⁹ opior vt ī memoria ſic ꝓcedat̄ mortuoꝝ ſcꝫ vt dextera man⁹ ad dexterā partē corporal'. et ſiniſtra ad ſiniſtrā collocet̄. ⁊ ſacramētū deuotiſſime īſpiciat̄ ita vt facies nō velet̄. Vidi h̄n̄tē hūc modū vt dū memoria vtrāqꝫ ꝑageret ſine ītermiſſione tāqꝫ iude⁹ iudeiſans caput cōtra altare mouebat et intellexi ꝙ tociēs inclinauit ſe quot

ꝑſonas quorum memoriā agebāt motu capitis inſolent mē-
morauit et hoc quaſi ſolidū credo. quia numerat actus ratio
nis qui abſqꝫ motu capitis fieri debent. illum tamen quatinꝰ
dimitteret docere preſumpſi quia in hoc tempore preſbiter
non fui.

Per ipſum et cum ipſo.

Vbi quidam cruces longas ſolent facere habentes cauſam
pro ſe. vt hoſtia a circumſtantibus videatur. ſed non eſt ne-
ceſſarium propter illa que dixi. nam ideo prius eſt eleuata.
vt non ſit amplius oſtendenda.

Omnis honor et gloria.

Vbi iterum aliqui vltra calicem hoſtiam eleuant moti ex ea
dem cauſa quibus ſicut ceteris dicendum eſt. Si placuiſſet ec
cleſie duas eleuationes inſtituere abſqꝫ aminiculo ſubſequen
tium ſtatuiſſet. Sancti patres quidam fuerunt qui ex doctri-
na ſpiritusſancti officiū miſſe ſtatuerunt quibus placuit ele-
uatio vna que apud quoſdam ſacerdotes geminatur.

Et ab omni perturbatione.

Vbi quibuſdā non ſufficit ſignatio oculoꝝ et oſculū pacis et
vnū ſignū crucis qđ fit cū patena an̄ faciē. ſed et etiā ſignant
pectus et ventrē etiā melius eſſet vt ſignarēt mētē. Nā quid
eſt ꝙ extrinſece multa ſigna faciūt ſi mētem a vicijs non pur-
gant. id ipm vt dt Auguſti. vt latrones faciūt. volētes rape
re. circa crucē digitos ponūt crucis in faciē. ne ꝑ iudicē cōpre
hendant. Omia bona ſunt ſed nō omia bene fiūt. Nouiſſime
quidā etiā cū patena v̄ſus faciē ſunt ventilātes quāuis ex ca
lore nō ſunt amentes. hoc etiā non eſt cautū facere. qa poſſet
ſeipſum preſbiter in faciem iacere quia labilis eſt patena.

Qualiter corpus chriſti ⁊ ſanguis in miſſa ſumi debeant.

Quales geſtus circa tp̄s ſumptionis ſunt habendi hoc carta
taceat et deuotio doceat. q̄le etiā ſit habēdū cū illo colloquiū
q̄ cordis ſubiturꝰ eſt domū. regre ſpiritū deuotū non eſt tunc

longa pauſa cogitationis vt cogitet̃ quis ſit q̄ accipit̃ quan
tus ſit qui adeſſe credit̃ q̄lis ſit q̄ guſtat̃. ad hec cogitāda nō
ſufficit toci⁹ tp̄is circul⁹. et ſi tēp⁹ ſufficeret . non ſufficeret ſʒ
deficeret intellectus. Sint ergo verba breuia quatenus cogi
tent̃ per ſingula. Iheſu fili dei miſerere mei. Si hoc puro cor
de dixeris. non eſt modicū qđ dixiſti. in hijs quinqʒ verbis to
tum qđ ad ſalutē ꝑtinet inuenitur. Quinqʒ ſunt verba et ta
men expoſitiōe indigent diuina. nō em̄ poteſt cartula capere
q̄ indigerē expoſitiōe. nec pōt mēs ſapere q̄ʒ plena ſint vberta
te. non inuenit̃ bonitatis fundus vbi nominat̃ hoc nomē ihe
ſus. Hūc inuocas. hūc accipis. hūc hoſpitas. conſidera quō
viuas. non eſt paruū negociū tanto tp̄e dn̄o parare hoſpici
um. Quidā ſacerdos an̄q̄ʒ cōicaret et oratiōes diceret ſtās
inclinatus ad ſacramētū. ponēs pedē ſupra pedem. et dū ab
eo cauſa illius requirebat̃. dixit ꝙ dominū iheſum ſic ſtetiſſe
in cruce recordaret̃. Et quare nō poti⁹ perpendebat ꝙ dn̄s
iheſus hoc ſacramētū inſtituēs in menſa recte ſedebat. Sed
non fuit illius reprehenſibilis ratio q̄ʒuis ſtatio ſit incauta.
Et facile ſic eū ſtantē canis qui a circūſtantibus agitaretur
ad caſum promoueret.

¶ Aliqui accipiētes calicē ſumpturi ſanguinē. primus calicē
in figurā crucis circūducūt anteqʒ accipiūt ſacramētū. Non
eſt hoc neceſſariū. q2 plenitudo bn̄dictionis infuſa eſt. Etiaʒ
per hūc motū calicis tercia ps hoſtie intincta de loco anteri
ori cadit. vt nō ita comodoſe et ſecure ſumere poſſit ſicut for
ſan acciperet̃ ſi calix non moueret̃ ſufficit ergo vt ſimpliciter
et cū moroſitate accipiatur.

Aliq̄ p⁹ p̄mā ſumptiōeʒ multociēs lambūt ſʒ puto vt ſatis ſit
bis ſumere Et ſi qđ ſpeciei v̄e ibi remāſerit ad ablatiōeʒ r̄fuet̃
Poſt ſumptionē calicis alte quidā leuant calicē euacuatū et
hoc modo blaſphemantes ruſtici hoc ꝓuerbiū receperunt.
Nūc p̄mo partē deo exhibet cū calicē euacuatū habet. Idcir
co videtur mihi ſufficere calicē in altitudinē moderate tenere
ſic ꝙ illa q̄ ad hunc locū ꝑtinēt verba poſſint ꝓnunciari. Qui
buſdā eſt modus poſt ablutionē digitos lābere. aures ocu
los. ceteraqʒ membra delinire. hee ſunt oſtentationes pueri
les q̄ʒuis viderim eas facere ſapientes quia has forte illis
non diſcretis ſed vſus contulit.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0016-7

¶ Accepta ablutione quidā ad ora et oclos pueroꝝ vel vetularū astātiū liniūt aspergūt. hoc nō laudo. nā species sacramēti quātūcūqꝫ modica ex casu digitis adherens posset ori et oculis misceri. vt aūt eoꝝ desiderio presbiter satisfaciat. manu defacto medio digito in vino currēte de ampulla liniantur et aspergantur.

¶ Lauāt qdā post ablutionis sumptionē cū conatu calicē cū tn̄ nullā sacramēti in eo videāt speciē. Sit illis labor moderatior calicis ⁊ maior cordis. nā qui ītus qd̄ cordis ē lauit. exteriora satis mūdauit. Cū tāto eṁ conatu digitos in calice lauāt ꝙ qbusdam astantibus cōmunicaturis nauscā fecerunt.

Qualiter missa cum complenda debet concludi.

Ad salutatōe cōplende aliq vertentes se ad populū erecta fronte vagisqꝫ ocl'is et discurrētib⁹ astātes intuentur in q̄ non aliud inuenio nisi geste rei obliuionē et cogitationū deuotaꝝ dissipationē q̄s difficulter stabilire potes oculos aūt facile in hoc tp̄e firmare valebis. Cōsuetudo est apud plures vt diuitib⁹ astātib⁹ finita missa sup̱ faciē corporale ponūt. Et qꝫuis non noceat tn̄ a stantib⁹ pauperib⁹. scandalisant. Vbi aūt cōpetēt vitari posset laudabile esset q₂ est scriptum. Coram ceno non ponas offendiculū. Ipi eṁ pauperes suspicātur q̄si nō sunt digni hui⁹ exhibitionis vel cōsil'is. Si aūt sapiēter pēsarent. q₂ quos mūdus despicit hos dn̄s ocl'is misericordie respicit. de huiusmodi nō suspicarēt. Ventilatio post missaꝫ cū corporali ad ocl'os circūstātiū ē ex cōsuetudine antiq. Sed nescio si sit bona in se. forte ē p̱ accidēs nociua. p̱ eaꝫ eṁ destruūt bona corporalia et fit populi p̄ssura. ita aliqñ retro stātes p̄mūt an̄ astātes. vñ qñqꝫ sūt in strepitu clamātes et fiūt impaciētes. Vñ notandū est ꝙ in multis experiētijs Et repit ꝙ semp̱ vanitas deuotōi p̱miscet. Nā forte signat hec vētilatio apud vulgares vt ipi sicut ipe sacerdos misse p̱ticipes fiūt. et cū deuotiōe spūaliter sacramētum suscipiunt. Sꝫ dū alij cū impetu occurrūt astantes casu ledūt deuotionē ī indignatione ꝯuertūt vel nō lesi in risum ꝓuocabūt p̱cussi corpali. sic qd̄ deuotione est incitatum erit vanitate terminatū atqꝫ cū semine deuotionis exurgit zizania vanitatis. ⁊c. Cui.

ſimile eſt qḋ in fine nouaꝝ miſſaꝝ inoleuit vt noui tyrones de altari tranſeuntes occurrētibꝫ manus ſupponūt pticipatio‑ nē orationū deſignātes. vulgus aūt plus de corꝑalibus gau dens cōmodis dicit hanc oſtētationē fieri vel valere capitis pro dolore. Sic ergo vniuerſi caput ſanū optātes premunt et viā ſacerdotis ꝑpediūt vt illū tranſire vel abire nō permittāt Stat ergo cōpulſus in medio. clamor oritur in populo et for te ꝑegrinātiū cauſatur ibidē leſio et amentiū aggrauatio ac totꝫ caterue cōfuſio. Ecce quō deuotus populus factus eſt vanitatis ludus. Quid dicemus. Nec cauſata eſt fides. qa credit̄ ꝙ capitis valeat pro dolore qḋ fit mētis ꝓ ſalute. Le‑ dit̄ ſacerdos qꝛ non poteſt abire detentus. corrūpitur eccleſi aſtica diſciplina. quia clamant q̄ ſilere deberent. Prope ē pe‑ riculū. quia ꝑſonaꝝ oppreſſarū debilis eſt ꝯditio. Ordo per uertit̄ qꝛ q̄ regere deberent regūt̄. bonū eſſet opinione mea ꝙ hec et cōſimiles cōſuetudines caſſarēt̄: ne tot mala ſequerēt̄.

Etiam tacere nequeo quia cōſciē‑ tia me ad hoc cogit.

Vidi quoſdam ſacerdotes etiā magnates in ſolēnitatibꝫ ho mines offerentes cū reliquijs ſignare et oſcula ꝓbere Audiui etiā magnas indulgentias de eiſdem ꝓnunciare ꝓ quibꝫ nū ꝙ viderūt vel audiuerūt aliquā cartā pape aut dioceſani. di cunt: eſſe reliquias alicuius ſancti. ⁊ forte eſt os alicuius aſini vel damnati. reliquias ꝓnunciant. de euangelio ſtilum auari cie ſtudent. ſuijpſius et populi ſalutem impediūt. deuotione debent miſſam celebrare et pro viuis et defunctis orare. conā tur populum ſibi cōmiſſum defraudare. Sic oratio vniuerſo rum efficitur ſymonia populorū. De alijs taceo ⁊ cōmitto eo rū cōſciētie. Si non intelligūt enormitatē taliū pctōꝝ īterro‑ gēt vt informentur ne vna cum alijs pereant.

Poſt receſſum altaris quid ſacer‑ dos facere debeat.

Tranſituris ad altare omnibus cum domino eſt loquendū. Non eſt viſus eſtimo ſacerdos qui non anteꝗ altare accederet

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0018-8

aliquas ſpeciales preces domino decantaret. Sed non omnes orantes ad dominū preces fundunt quando eum ſacramentaliter acceperunt Que autem ⁊ qualis tam magna obliuio eſt vt abſentem inuocamus nec preſentem adoramus. cū deuotione accedimus et recedētes in deſolationem ꝑmanemus. Quid vult hec ꝑuerſitas ꝙ futurum formidamꝰ quē ꝑſentem non timemus. Dū enī accedimus futurus eſt et timet Dū aūt recedimus p̄ſens eſt et ſtatim iniq̄tas exercetur. O piiſſimi domini et fratres ſcio. qꝛ illud ex malicia non facitis. ſed ex eo ſolo ꝙ ordinem rei non penſatis. Quis veſtrū poſt miſſam ad paruulā horā meditatione ſe non daret ſi accepti muneris penſaret dignitatē. Orastis ore accedētes. meditamini corde recedentes. Preparamēta veſtra dictauerunt patres. incitamenta veſtra dictauerunt pure intentiones. Et ſi non durabit diſciplina veſtra et ad prandiū pſeueret ſaltem ad pauxillum qꝛ valet il ꝙ omnino nihil. qꝛ largus eſt dominus qui poſt pauca maxima conſueuit erogare munera.

Exemplum de quodam ſacerdote.

Audite quid acciderit in meis partibus ſacerdoti qui exutꝰ poſt miſſam genua flexit vna vice ad terram vt breuiſſimaꝫ diceret orationem. qua peracta incepit ſurgere vt abiret. et ecce ſubito cecidit in eum vna dulcedo ſpiritualis modica. et pſeuerauit diutius ne abiret. et tm̄ accreuit deuotio donec totꝰ in facie lachrimis pfunderet. Demum cum a facie lachrime diſtillantes et magne currentes anteriores ptes veſtimentorū madidarent iubilans in manifeſtos ſonos prorumpit leticie. ita vt ſe ab huiuſmodi ſingultibus non valuit cōtinere. Tantum autē anhelātis ſtrepitus inualuit vt circūſtātes eū crederēt inſanire. qui prius tales in eo geſtus non viderunt. Poſtremo aūt ſedatis deuotionis vagitibus cepit ꝓcumbēs magna mentis dulcedine affici Sic itaqꝫ in deuotione lubēs iacuit vt fere longus ſermo ad populū in eccleſia cōſumeret Cum autem remittebatur celeſtis conſolatio ſurrexit ille deuotus preſbiter tanq̄ꝫ dulciter dormiuiſſet. accedens vt fineꝫ ſermonis audiret. Audiens igitur verba predicantis denuo

cum lachrimis ad dominū dulciter ſuſpirauit. nam et ſermonis verba deuoto ſuſpirio digna videbant̄. Erat em̄ ſermo q̄ habebatur in hac die ſcꝫ Penthecoſtes de ſpū̄ſſancti habitaculi ꝑparatione. quis non deuote ſuſpiraret qui hūc dignuꝫ et cōmendabilē hoſpitem hoſpitaret. Ipſe em̄ ſpirat. et ipſe ē pro quo ſuſpiratur. Tale em̄ ab hac dilecti cōſolatione ſuſceperat ſignū vt ab hora ſexta vſqꝫ ad horā nonam videbant̄ in facie veſtigia lacrimarū. Cū autē queſiuiſſem ab illo cauſam tam triſtis faciei nō ſciens negotiū qđ ipſe habebat. ſubridens ait. Nolite pater nolite triſticiā nominare. qꝛ nouaꝫ hodie vidi leticiā. i. qꝛ idē presbiter in mea tunc tēporis fuerat cōfeſſione non tm̄ ſemper ſed in aliquibꝰ caſibꝰ. qꝛ in vno oppido non ſimul habitabamus. Adiuratus p me cepit quātū potuit verbis enarrare qđ acciderat. Etem̄ vt ꝓbaui plura in corde retinuit q̄ verbis explicare non potuit. tantū autem ſufficit cognouiſſe ꝙ humilitas orationis recipit. qđ leuitas mentis inuenire nō valuit. Poſt hoc cū eundem presbiterū habere requiſitū ſi vnquā prius talem habuiſſet vel poſtea recepiſſet gratiā vel cōſimilē. Reſpondit non. Cui ergo Quid ergo ꝓderit tunc recepiſſe. quo nunc priuaberis. Qui ait. Nec gratia ſemel data innumerabiliū graciaꝝ eſt cauſa Nec mihi fidei eſt firmitas. ſpei certitudo. charitas augmētū. iuſticie munimētum. Nec mihi fuga vicioꝝ. Nec mihi in affectione ſolatiū. in temptatione ſuffragiū. in caſu ſubleuatio. in anguſtijs ſolamen. Quid plura fortis ero mentis dum illius recordor viſionis. Etem̄ nimirū quia quantumcūqꝫ ſit modica ſcintilla celeſtis gracie que oſtenditur tamen plus allicit ꝗ̄ omnis theſaurus qui a filijs ſeculi poſſidetur. Sed heu non queritur quia nō videtur. Videretur aūt ſi oculus mentis ab illecebris cuſtodiretur et mundaret̄. non eſt in culpa viſibile ſed videns. Quid em̄ magis ꝓximū illius gracia cuius ſumus per quē ſumus. in quo ſumus. Cuius nāqꝫ eſſe eſt neceſſe. ſicqꝫ dum tam propinquum non cernimus nos ignoramus. Quomodo autem adinueniat qui ſeipſuꝫ ignorat. neſcio. Deum querere eſt nos ipſos inueſtigare. et ad nos inuentos redire. Quid aliud putas ꝗ̄ deum inuenire. Rurſum qui ſeipſum inuentum non perdit profecto deum non inuenit. Ait em̄. Vbi ego ſum illic et miniſter meus erit. Et ipſe de

us eſt in corde ſacerdotis per internam illuminationem. Et quare ibi non eſt miniſter eius ſcȝ ſacerdos ꝑ eius illumina-tionis ſuſceptionem ideo non eſt ibi. quia nondum ſe perdit exterius vt ſe inueniret interius ſacerdotem vt attēdat. ſtre-pit foras preſbiter ne attendere valeat. Quō vocat criſtus. Vſqȝquo piger dormis. neſcis ꝙ adeſt hora rationis vt req̄ram a te quomodo mercedem tibi traditam diſpenſaſti. pu-tas modicam rationem reddere inuenti tam magni theſau-ri quem negociare angelis non tradidi et in hac parte digni orem illis te feci. Ecce vocat dominus et abſens eſt vt reſpō-deat ſacerdos. quo frater dilecte tranſiuit ad ſecularia nego-tia iuit. Et ſi aliquando preſens eſt vacante dn̄o obturat au-res ſuas ne audiat. quid loquatur dominus. Quare obſecro ſpernis vocem ſalubrem. Ecce minatur dominus tacenti pe-riculum et non audit vt fugiat ipſum. Cito inquit veniam ⁊ mouebo cauſam et delabrum tuum de loco ſuo. Et quare hec facies domine quia non audiuit vocem qua clamaui ad eū. Pulſa domine iheſu vt audiat. Noli pater miſericordie cor-ripere nos in furore tuo. ſed excita dulciter vt ſermones tuos attendamus. Sed quandocūqȝ ſacerdos deuotionem habu erit per talem vel conſimilem modum cogitet.

Item oratio multum deuota ante miſſam.

¶ Ecce benigniſſime dn̄e iheſu xp̄e fili dei viui. ego indign⁹ peccator memor tam ineſtimabilis bonitatis tue quā huma no generi exhibuiſti qū naſcens ex maria virgine homo fieri voluiſti. Exō ſanctiſſime conuerſationis tue et verbo p̄dicati onis viam eterne ſalutis nos docuiſti. Innūeros dolores ac labores et īiurias ꝓ nobis ꝯtuliſti. mlta dura etiā īdigna paſ ſus ac crucifix⁹ et mortu⁹ es ꝓpter nos ⁊ ab eterna morte re-dimeres nos. inſuꝑ vulnerat⁹ lācea militis tuū p̄cioſuȝ ſang uinē copioſe ī remiſſionē. et ablutiōeȝ pctōꝝ noſtroꝝ de tua

piiſſimo latere effudiſti Qui etiā ad ꝑpetuā tante charitatis memoriā in cena tua vltima tranſiturꝰ de hoc mūdo ad pa=
trē. venerabile et ſalutiferū tui corꝑis ſacramētū inſtituiſti. ⁊
in eodē ſacramēto teipm̄ cibum et potū ſalutarē animaꝝ no=
ſtraꝝ nobis p̄paraſti et ſumendū imperaſti dicēs accipite et
comedite ex hoc omnes. Qui etiā et ipm̄ venerandū ſacramē
tū ꝑ famulos tuos p̄ſbiteros in altare quottidie ꝯfici et in eo
dem ſacramēto tuip̄e ꝑ miſteriū ꝓ nobis iterū pati et mani=
bꝰ eorūdē preſbiteroꝝ ꝑ ſingulos dies ꝓ ſalute nr̄a in tui me
moriā offerri voluiſti. Tāte ergo dilectionis tui memor. ītē
do facere qd̄ tu dn̄e feciſti tunc. et a nobis famulis tuis p̄ſbi
teris fieri p̄cipiſti et ꝙ eccleſia tua functa te auctore fieri īſti=
tuit. volēs ſcȝ te coopante cōſecrare ſeu cōficere corpꝰ ſangui=
nē tuū ſuo loco et tp̄e Canonis miſſe et offerre te dn̄m deū ſal
uatorē meū cū apertis defluētibꝰ vulnerīꝰ tuis deo patri tuo
tibiq̄ȝ et ſpūſctō. in memoriā piiſſime matris tue. immo oīm
amariſſimorū dolorū tuoꝝ corꝑaliū ⁊ ſpūaliū quos ꝓ nobis
redimendis. īformādis.. et inflāmādis ab inſtanti cōceptio=
nis tue in vtero virginis matris tue vſq̄ȝ ad mortem crucis.
magnis ardoribus amore noſtro crebrius inſtituiſti. In me
moriā inſuꝑ glorioſē reſurrectionis tue. et admirabilis aſcē=
ſionis. ad gloriam et honorē ſumme trinitatis. ad veneratio
nem et congratulationē bn̄dicte matris tue tocīꝰ celeſtis cu=
rie. ꝓ graciarūactione oīm bn̄ficioꝝ tuoꝝ. ꝓ cōtritione peni=
tētia et ſatiſfactione omniū peccatoꝝ ab origine mundi com
miſſoꝝ et pro pace ⁊ ſalute eccleſie tue ſancte militantis viuē
tiū et defunctoꝝ. Accedo ergo licet vere indignus ad altare
tuū ſanctum dn̄e vbi etiā te miſerante recipere cupio te dn̄m
deum et ſaluatorem meū in tui memoriā et īfirme anime mee
medicinam qui eſt p̄dulciſſimus cibus et potus dulciſſimus
ſanctiſſime matris tue ſanctorum quoq̄ȝ angelorum tuoꝝ ac
omniū beatorum. Sed confiteor tibi dn̄e ihesu criſte et bene=
dicte matri tue ſemper virgini marie. ſancto angelo meo ac
omnibus ſupernoꝝ ſpirituū ordinibꝰ. ſancto iohanni bapti=
ſte. ſanctis apoſtolis. euangeliſtis. martiribus confeſſoribꝰ
virginibus ac omnibus ſanctis tuis ꝙ nequaq̄ȝ dignus heu
nequaq̄ȝ paratuſſum ſuſcipere te agnum dei immaculatum ī
tam immundū et imparatū cordis et corporis mei hoſpitiū.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0022-9

Ꝓpter innumerabilia peccata mea quibus te dominum meū
a puericia mea vſqꝫ ad nunc ad iracundiam ꝓuocaui. et meā
conſcientiam pollui et grauaui. Peccaui heu contra māda-
to tua. multipliciter tranſgrediēdo. Peccaui heu contra ſa-
cramēta eccłie multipliciter ea indigne ſumendo tractādo et
miniſtrādo et contra oīa iura et memoria meoꝝ inſtituta va-
rijs modis agēdo peccaui heu multipliciter contra poſſeſſio-
nē et ordinē meū. et contra vota monaſtica. corde. ore. ope et
omiſſione. Cōfiteor tibi dn̄e ꝙ īteriora mea ꝛ exteriora a plā-
ta pedū meoꝝ vſqꝫ ad verticē capitis mei varijs iniquitatibꝰ
et pctīs multipliciter inqnata eſt et reſperſa. Adhuc confite-
or tibi domine et grauiter me corā te accuſo ꝙ de vniuerſis et
ſingulis peccatis a me et occaſione mei cōmiſſis et de omni-
bus bonis a me et occaſione mei omiſſis contra te contra ꝓx-
imos contra ordinem meum et contra meipſum non ſum ita
cordialiter contritus neqꝫ tam plene et diſtincte confeſſus.
neqꝫ per cōdignam penitentiam emendatus. ſicut mihi expe-
diret ad ſalutem et tibi cōgrueret ad honorem. Sed indulgē-
tiſſime domine ꝗ veniſti populum tuum ſaluum facere a pec-
catis eorum cui ꝓprium eſt miſereri ſemper et ꝑcere. Qui dix-
iſti ore tuo benedicto. Petite et accipietis. ꝗ miſertus es da-
uid prophete adulterantis ꝛ occidentis. Qui miſertus es pe-
tri apoſtoli te negātis et amare flentis. Qui miſertus es ma-
rie magdalene tuos benedictos pedes ſuis lachrimis rigan-
tis. ꝗ miſertus es latronis ſero penitentis. Qui mulierem in
adulterio deprehenſam condemnare noluiſti Qui innumeris
peccatoribus te humiliter inuocātibꝰ peccatorum veniā ꝓſti-
ſti. Te dn̄e contrito et humili corde rogo vt me tam indignū
peccatorem non ſpernas ꝓpter innumeroſitatem et magnitu-
dinem peccatorum meoꝝ. ſed ꝓpter infinitū meritū tociꝰ cru-
cifixi vite tue ac ꝓpter merita et preces bn̄dicte matris tue et
omniū ſctōꝝ tuoꝝ oīa pctā mea qbꝰ iram ꝓmerui mihi miſe-
ricorditer dimitte. et fac me tuū ſacramētū tā dente tractare
ꝛ ſumere vt cōſequi merear ꝟtutē. declinādi a pctīs grāꝫ ſectā-
di qđ rectū eſt in cōſpectu tuo. Pacē verā et finē bonū et iugi-
ter tue ꝓtectionis cōſiliū et auxiliū. et poſt hāc vitā miſeraꝫ
fac me ꝑticipē tue redēptionis. Inſuꝑ miſericordit̄ reſpicere
digneris illos et illas ꝓ quibus te ſpecialiter offerre ꝓpono

vt bonos cōfirmes.malos ab errore reuoces.afflictos cōſo-
leris.temptatos eripias.diſcordes in bono cōcordes.purgā-
dos a purgatiōe liberes.et oīes fideles adhuc viuētes ī via
ſalutis eterne dirigas.ac omibꝰ fidelibꝰ defunctis ꝓ qbꝰ ora-
ri velis requiē et lucē ꝑpetuā tribuas.Qui viuis.ꝛc.

Meditatio deuota poſt miſſam. aut ante miſſam.

¶ Omnipotēs miſericordiſſime deꝰ qui me plaſmaſti cū nō
eſſem et de caſu primoꝝ parētū ꝑ mortē tuā innocētem refor-
maſti.q me peccatorē ad tantū dignitatis officium elegiſti.
Quid tibi reſpondeo ſi tanta atrocitate repetere vis miniſte-
riū mihi cōmiſſum de tua benigniſſima largitate. verū eſt vt
ipſe ↄfiteor qm̄ in vanitate poſitꝰ ſum ſepe legē tuā et mādā-
ta tua derelinquens ꝓpter qḋ nō ſum dignus tractare ſacra-
tiſſimum corpus et ſanguinem tuum.⁊ qs audiret te attinge-
re niſi mors tua ſanctiſſima et innocentia tua puriſſima ſatiſ-
faceret pro peccatis .⁊ meritū tuū ꝑcioſiſſimum ſtaret pro de-
lictis.ego vtiqȝ peccator tu innocēs ego negligēs tu cōplens
ego fragilis tu ſumma fortitudo.ego deformatus tu īeſtima-
bilis pulchritudo.ego morti ꝓpinquus tu vero ſolus es eter-
nus.in me innumerabilis macula in te puritas impermixta.
Dn̄e gratioſe cui ꝓſunt hec q̄ in te inueniuntur medicine.nū-
quid angelis bene valentibꝰ opꝰ eſt medico.nō vtiqȝ ſed ma-
le hn̄ti pctōri.Sana me ergo medicoꝝ optime in omnibꝰ ſen-
ſibus meis vt tuis ſubſidijs ad gloriā laudis tue flectamur.
Multe ſancte meditationes pn̄t fieri poſt ſumptionē tāti ſa-
cramenti vt meditādo quaſi etiā chriſtū viſibiliter et corpo-
raliter an̄ eum ꝑpēderet.cogitet de celeſti gaudio.de penis ī-
ferni.de extremo iuditio et ſic de ſingulis. Per tales ſanctas
meditationes poſſet hō promereri gratiam dei et ꝑuenire in
noticiā v̄itatis.Inuocemꝰ ergo ſpiritū ſanctū abſqȝ cuius cō-
ſilio et auxilio nihil ineſſe cōſurgit nihil in vita perſiſtit. Si-
ne cuius auxilio nemo quicꝙ̄ ſaluti cōgruū cōpilauit.quati-
nus nos ſua gratia illuminare dignetur Amen.

Impreſſum Liptzk ꝑ Melchior Lotter.An-
no milleſimo quingenteſimo Nono.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0025-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0026-2

cōngruo grates referens reſa-
lutat matrē virginē eliſabeth
ſancta. ℟. Dixit verba ꝓpheti-
ca eliſabeth celicola de virgine
maria. Beata que credidit ī hac
fient que didicit a domino men-
te pia. ℣. Venit ex te ſanctiſſi-
mus vocatus dei filius ſicut pre-
dixit angelus ſue matri in via.
Beata. Lectio. iij

ſ Alutante matre xp̄i
repletus eſt iohānes
ſpiritu ſancto Vocē prior eli-
ſabeth audiuit. ſed iohannes
prior gratiā ſenſit. Et cum re-
pletus ſpū ſcto extaret in vte-
ro repleuit et matrē. Iungū-
tur amplexus matrū venitur
ad oſcula. felices vteri copulā-
tur. regemꝗꝫ et militē non niſi
ouo tenerrimi ꝑiter ſe iūgūt
Eliſabeth ſalutantē matrem
dn̄i ſui eſſe cognouit et eā cum
veneratōne debita venerata
eſt. Johannes eū qui virgi-
nis portabat̄ vtero eſſe deum
intellexit. Et quia lingua nō
poterat animo exultāte ſalu-
tauit et officij ꝓmptitudinez
nondū nato dn̄o quibus vale-
bat indicijs intimauit. Et qr
eum aduениſſe gaudebat qui
conceptus ex carne matris vir-
ginis filius altiſſimi vocaret̄

ct eſſet. ℟. Eliſabeth cōgratu-
lans ꝓfunde ſe humiliās in ad-
uentu meſſie. Vnde ait cōdece-
at q̄ mater dei veniat ad me cū
plauſu vie. ℣. En felix ſalutatio
duplata exaltatio dabunt̄ vi ſo-
phie. Vnde. In ſcd̄o noctur-
no añ. Non fuit criſtus oneri.
nec grauis moles puri viſcerib⁹
matris digne ſed ignara de pon-
dere cum corꝑali robore trāſilijt
benigne alleluia. Añ. Tranſiuit
in itinere maria multū ꝓpere mō-
ticulos ſcandendo euitauit laſci-
uiam ꝓpter morum conſtantiam
colloquia ſpernendo alleluia.
Añ. Longam viā pertranſijt
maria montes circuit hilaris la-
borando honores mundi reſpu-
it deuotōnem tenuit celica medi-
tando alleluia. ℣. Sentiāt.
Lectio. iiij.

e T illum quē vbiqꝫ p̄-
ſentem nouerat etiā
corꝑaliter eum adeſſe ſentie-
bat. Magna vocis deuotōne
matrem laudans et filium cla-
mabat. Benedicta tu int̄ mu-
lieres. Benedicta inꝗ inter
omnes mulieres benedictas
maiori benedictōne incompa-
biliter inſignis. que et diuini
germinis gloriam ſuſcepiſti.
nō amittēs coronā īcegritat̄

Ink A 89

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0027-8

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0028-3

ta ſacerdotū ſtri Henrici e haſſia

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-494733-p0029-2